

ня інструментів морального заохочення дозволили підприємству уникнути плинності кадрів, значно підвищити показники стабільності кадрів, продуктивності праці та рентабельності діяльності.

Висновки

Кожне підприємство володіє власною філософією бізнесу і принципами діяльності, а також своїми цінностями, етичними нормами та традиціями. Наведені ознаки уособлюють поняття корпоративної культури, яка відображає колективну поведінку персоналу, перетворюючи його працю на спосіб життя, виховуючи, мотивуючи і забезпечуючи прихильність персоналу визначеним ідеалам.

Корпоративна культура сприяє розвитку організації та її бізнесової діяльності шляхом надання працівникам організаційної ідентичності, стимулювання самосвідомості і високої відповідальності працівників щодо виконання поставлених завдань.

Вдосконалення управління корпоративною культурою підприємства відкриває нові можливості підвищення ефективності бізнесової діяльності підприємства шляхом покращення функціонування всіх підсистем управління персоналом: від під-

бору, адаптації і розвитку персоналу, формування корпоративного духу, до організації, стимулювання праці та регулювання соціально-психологічних відносин всередині колективу.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л.В. Стратегічне управління персоналом підприємства: навч. посібн. / Л.В. Балабанова. – Донецьк, Дон НУЕТ, 2010. – 191 с.
2. Камерон К. Диагностика изменения организационной культуры / К. Камерон, Р. Куинн: Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2001. – 416 с.
3. Новікова М.М. Системне управління трудовим потенціалом підприємства / М.М. Новікова. – Х.: КНЕУ, 2008. – 212 с.
4. Спивак В.А. Корпоративная культура / В.А. Спивак. – СПб.: Питер, 2001. – 416 с.
5. Тевене М. Культура предприятия: Пер. с фр. / Под ред. В.А. Спивака. – 3-е изд. – СПб.: ИД «Нева», 2003. – 128 с.
6. Хандій О.О. Управління персоналом підприємства: концептуальне визначення та механізми розвитку / О.О.Хандій. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – 240 с.
7. Шейн Э.Х. Организационная культура и лидерство: Пер. с англ. / Под ред. В.А. Спивака. – СПб.: Питер, 2002. – 336 с.

УДК 338.246.025:622.323

А.В. БОДЮК,

к.е.н., доцент, Київський університет управління та підприємництва

Поняття треб економічної морської геології вуглеводнів

Теоретично обґрунтована економморська геологія в поняттях ресурсно-економічних треб. Проаналізовано економічні перспективи розвідки і видобування нафти і газу на українському шельфі Чорного й Азовського морів та джерела їхнього фінансування.

Ключові слова: геологія, нафта, газ, видобування, шельф.

А.В. БОДЮК,

к.э.н., доцент, Киевский университет управления и предпринимательства

Понятия треб экономической морской геологии углеводородов

Теоретически обоснована экономморская геология в понятиях ресурсно-экономических треб. Проанализированы экономические перспективы разведки и добычи нефти и газа на украинском шельфе Черного и Азовского морей и источники их финансирования.

Ключевые слова: геология, нефть, газ, добыча, шельф.

A.V. BODYUK,

associate professor of the Kiev University management and enterprise, c.e.s.

Economic marine geology of hydrocarbons

In theory is grounded ekonommarine geology in concepts resource-economic treb. The economic aspects of secret service and booty of oil and gas are analysed on the Ukrainian shelf of Black and Azovskogo Maureies and source of their financing.

Keywords: geology, oil, gas, booty, shelf.

Постановка проблеми. Морську геологію логічно відносити до трансдисциплінарних наук. Оскільки вивчення глибин підводного дна поєднує галузі геологічної науки, зокрема літологію, петрографію, тектоніку, четвертинну і історичну геологію, стратиграфію, палеогеографію, вчення про корисні копалини та ін. У дослідженнях застосовуються методи, засоби та дані цих галузей і суміжних наук, зокрема геоморфології, геофізики, геохімії та ін. Геологічні дослідження у глибоководному середовищі ведуться глибоководним бурінням, драгуванням, виконанням геофізичних операцій, засобами підводних суден і апаратів із застосуванням спеціального устаткування, інформаційних технологій тощо.

За об'єкт дослідження морської геології (МГ) потрібно прийняти морську та океанічну земну кору. Оскільки її підводна площа становить близько 71% поверхні Землі, морська геологія належить до перспективних і економічно вигідних наук. Основним її завданням, як природничої науки, є вивчення походження, будови й історії розвитку океанів і морів, обґрунтування умов утворення і характеру розміщення під ними або в них корисних копалин, у тому числі вуглеводнів.

Актуальність розвитку досліджень родовищ нафти і газу залишається на далеку перспективу, зокрема в ресурсно-економічному аспекті. Узагальнено відмітимо, що площа українського шельфу Чорного моря займає 133,7 тис. кв. км. На цій

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

площі, за даними Державної служби геології та надр України, потенційні запаси енергоресурсів (нафти і газу) оцінені в 2,3 млрд. т умовного палива (що еквівалентно 2,3 трлн. куб. м). Показник становить близько 40% усіх енергетичних запасів країни. Тому не випадково, за висновком деяких експертів, цих ресурсів може бути достатньо для повноти забезпечення потреби нашої країни в газі і частково у нафті [5].

До числа проблем МГ належать транспортні, технологічні, додаються і фінансові, які є ще складнішими, ніж названі, і юридичні, що, зокрема, стосуються відповідних угод щодо фінансування проектів геологічного вивчення глибоководних родовищ вуглеводнів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблеми морської геології досліджували Н.А. Айбулатов, А.Д. Архангельский, П.Л. Безруков, А.П. Винограду, П.Ф. Гожик, В.П. Зенкович, В.М. Еремеев, О.М. Іванік, С.А. Клещенко, П.Н. Купрін, О.Д. Леонтьев, Л.І. Мігін, О.В. Мельник, Е.Н. Невеский, Г.М. Орловський, Н.М. Страхів, Г.Г. Ткаченко, Є.Ф. Шнюков, Ф.А. Щербаков, а також Ф.П. Шепард, Д. Емері, Е. Ушурі та ін. [1–4; 6–7]. Такі дослідження прямо чи опосередковано охоплюють вивчення стану, умов розміщення родовищ вуглеводнів та їх перспектив їх видобування. Але питання вуглеводнів та їхніх родовищ ними не розглядаються в поняттях «економічний», а якщо розглядаються, то переважно з погляду економіки надрокористування.

Зауважимо, що, як свідчать літературні джерела, у світі ситуація з вуглеводнями, які видобуваються на суходільних родовищах, погіршується і буде погіршуватись. У країнах Євросоюзу видобуток нафти і газу знижується, оскільки виснажуються старі родовища, тобто стають економічно не вигідними. Цінова політика на завезений природний газ є фактором підвищення собівартості, зниження конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку. До речі, зниження Росією ціни на газ пояснюється менше економічними, а більше іншими мотивами.

Для України виходом зі складної економічної ситуації з вуглеводнями є, з одного боку, збільшення обсягів і темпів видобутку нафти та газу в межах території, а з іншого – застосування на виробництвах, особливо енергомістких технологій (металургія), більш сучасних економічних методів ведення господарства надрокористувачами та проведення інших науково-технічних заходів і таким чином зниження потреб у вуглеводнях.

Тому Україні поряд із впровадженням технологій енергозбереження, заміників вуглеводнів необхідно освоювати їх нові родовища і ринки. Для розробки проектів і оцінки впровадження необхідно розробляти та застосовувати і науковий апарат економічної геології.

Метою роботи є обґрунтування відображень у поняттях потреб як економічних понять, геологічного вивчення покладів нафти і природного газу на українському шельфі Чорного та Азовського морів, тобто в поняттях економічної морської геології (ЕМГ).

Виклад основного матеріалу. Як показали дослідження фахівців, перспективними і економічно вигідними з ваговими обсягами видобування вуглеводнів можуть стати їхні родовища на шельфі Чорного і Азовського морів. Розвідкою і видобутком тут корисних копалин займається ДАК «Чорноморнафтогаз».

На наш погляд, для неї можна виділити ряд проблем освоєння родовищ: геологічні, технологічні, економічні та ін.

Геологічні проблеми обумовлені тим, що глибоководне надророзвідувальне виробництво (НРВ) і подальше видобування вуглеводнів являють собою надто складний і високотехнологічний процес, а також не дешевий. Тобто геологічні проблеми потребують вирішення економічних. Хоча на процесах геологічних досліджень дна морів користуються і тими методами, які застосовують в геологічних дослідженнях надр на суходолі, або близьким, з врахуваннями особливостей застосування засобів отримання геологічної інформації, її об'єктів. Але природні умови для НРВ на глибинах надто складні, тому і економічні затрати не порівнювальні з суходільними.

До економічних, на наш погляд, належать проблеми об'єктивної оцінки вартості видобування вуглеводнів, НРВ, його фінансування. Зауважимо, що питання економіки геологічних підприємств належить не до питань морської економічної геології, а до загальної економіки підприємства (правда, аналізуються, обчислюються з певними особливостями).

За потребо-ресурсною теорією нами пропонується застосовувати теоретичне поняття потреб, як економічне. Так, нафту чи газ можна розглядати як речовину природну і як виробничого застосування (наприклад, нафту як сировину для промислової переробки, газ як паливо, що має ціну), тобто як економічні об'єкти. Для їхнього визначення перш за все проаналізуємо економічні ознаки вуглеводнів (корисних копалин) та їх родовищ як економічних потреб. Поняття потреб нами обґрунтовується за економічною ознакою корисних копалин як економічних об'єктів, а родовищ – як економічних об'єктів виробничих підприємств.

У геологічній науці слова «треба» і «треби» нами пропонується застосовувати для вираження базових економічних понять економічної геології. До таких понять належать треби: корисні копалини; родовища корисних копалин як скупчення корисних копалин, де будуть проводитися процеси НРВ; освоєння морських надр; інформація про корисні копалини (має вартість); інформація про родовища корисних копалин (має вартість); поняття засобів виробництва (для придбання, монтажу, експлуатації потребуються економічні затрати); процеси праці геологів тощо. Засоби виробництва належать до економічних понять. Праця геологів та інших фахівців, зайнятих геологічним вивченням вуглеводнів та їх родовищ, розглядається як економічне поняття.

Обґрунтуємо для НРВ поняття «надро-економічні треби» як поняття, що означає базові поняття морської економічної геології. До них належать:

- вуглеводні як об'єкти для надро-розвідувального виробництва (за економічною теорією – предмети праці);
- вуглеводні як об'єкти для подальших виробничих потреб, промислового застосування (а не як природні об'єкти), тобто в якості енергетичного ресурсу;
- буріння, підводні знімки та інші галузеві процеси пошуку вуглеводнів (оскільки необхідно дати оцінку отриманій геологічній інформації як товару, що відображає дані за інший товар – корисні копалини);
- загальні процеси НРВ (оскільки необхідно дати оцінку отриманій геологічній інформації як товару – економічному поняттю, аналогічно);

– праця фахівців (оскільки в геологічній інформації необхідно врахувати живу і уречевлену працю у пошуково-розвідувальному процесі й у подальшому видобуванні тобто під час експлуатації родовища);

– донне середовище та ін.

Ці об'єкти у процесі геологічного вивчення надр отримують певні природно-ресурсні характеристики, параметри. (Для порівняння: поряд з економічними покажемо товарознавчі характеристики вуглеводнів, як природної речовини. До них, на наш погляд, слід віднести якраз такі: фізичні параметри корисної копалини (наприклад, запах, колір, густина, в'язкість, щільність та ін.); хімічний склад (вуглець, сірка, кисень, азот та ін.); речовинний склад (смоли, асфальтени, базові мастила, газоподібні речовини); фізичні властивості корисної копалини (властивості нафти розчиняти вуглеводневі гази, оптичні, температура кипіння); кількісні показники (обсяг, маса, нафтонасиченість родовища).

Повертаючись до економічних понять, по-перше, відмітимо, що вуглеводні, як й інші корисні копалини, є об'єктами для: видобування підприємствами, тобто їх виробничої діяльності; зайнятості пошуково-розвідувальними дослідженнями і роботами працівників геологічних підприємств; досліджень науковцями геологічних науково-дослідних закладів; комерційних угод щодо реалізації видобутих покладів; інвестиційних угод щодо пошуково-розвідувальних досліджень і робіт; інвестиційних угод щодо постачання технологічних засобів та їх монтажу, експлуатації (наприклад, будівництва стаціонарної плавучої бурової установки) та ін.

До ресурсно-економічних показників вуглеводневих потреб пропонується відносити:

а) натуральні показники: кількість або обсяги вуглеводнів (тонни, тис. куб. м); кількість родовищ, свердловин (од.); розміщення родовищ (площа, тис. кв. км, глибина, межі); прогнозний період геологічного вивчення надр (роки); прогнозний період експлуатації родовищ (роки);

б) економічні: вартість вуглеводнів (видобутих, ринкова тощо); обсяги інвестицій для НРВ; затрати на реалізацію інвестиційних проектів; термін окупності затрат; вартість родовищ; вартість дозволів та ін.;

в) ресурсні: початкові сумарні ресурси (т у.п., куб. м); прогнозні ресурси (т у.п., куб. м); прогнозні запаси (т у.п., куб. м); пластовий тиск (МПа) та ін.

Ресурсна треба оцінюється такими показниками. Початкові сумарні ресурси вуглеводнів українського сектору акваторій Чорного і Азовського морів оцінюються обсягом більше 1,5 млрд. т у.п., які територіально розподіляються показниками: Північно-Західний шельф Чорного моря – 604,1 млн. т у.п.; континентальний схил і глибоководна западина Чорного моря – 346,0 млн. т у.п.; Прикерченський шельф моря – 257,0 млн. т у.п.; акваторія Азовського моря – 324,8 млн. т у.п. [1, с. 6; 5].

Розглянемо приклади виробничих потреб. Технологічний флот є одним із видів виробничих потреб, що належить до транспортно-виробничих засобів, оскільки розглядається як виробничий об'єкт. Бурові установки є також виробничими об'єктами. Наприклад, в умовах пошуку нафти і газу на українському шельфі Чорного і Азовського морів необхідні: стаціонарні плавальні бурові установки (СПБУ) для виконання пошукових робіт на глибинах морів до 100 м; плавальні

напівпогружені бурові установки (ППБУ) для освоєння глибоководного шельфу (1000 і більше метрів).

Відповідно перед економморською геологією стоять перспективні проблеми: натуральної і економічної оцінки потреб у техніко-технологічних засобах НРВ; встановлення відповідності між потребами у вуглеводнях і затратами на їх пошук; обґрунтування оптимального за затратами періоду проведення геологічного вивчення шельфу та ін.

Висновки

Таким чином, ЕМГ теоретично висвітлюється в поняттях ресурсно-економічних потреб. Вона набуває дедалі більшого теоретичного і практичного значення у зв'язку з необхідністю обґрунтування заходів з прискорення пошуків і видобування корисних копалин у акваторіях морів. Зростає і значимість геологічної інформації, на базі якої, зокрема, формується система геолого-економічних показників, вивчаються родовища вуглеводнів з оцінками економічної геології.

Одним із найбільш оптимальних економічних заходів для подолання проблеми вуглеводнів, як визнано, слід розглядати збільшення найближчим часом обсягів розвідки і видобутку газу і нафти на українському шельфі Чорного і Азовського морів. Але оскільки на ці заходи потрібні значні кошти, реалізувати їх необхідно із залученням переважно вітчизняних, а також зарубіжних інвесторів. Для оптимізації витрат і вигод необхідно залучати фахівців з економічної геології. Актуально проводити комплексні дослідження вуглеводневих потреб та практики їх застосування, оскільки в Україні проблеми постачання і виробничого використання вуглеводнів стали не тільки економічними, але й політичними.

Список використаних джерел

1. Гірничий закон України: Закон України від 6 жовтня 1999 року №1127-XIV(зі змінами і доповненнями).
2. Енергетична безпека України в Чорноморському регіоні. Аналітична доповідь / О.Л. Михайлюк, О.Є. Калашникова / За ред. О.О. Воловича. – Одеса: Вид-во «Фенікс», 2011. – 55 с.
3. Вознюк М. Газ по-чорному: Україна обійдеться своїми ресурсами? / М. Вознюк. [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://www.izvestia.com.ua/ru/article/1464>
4. Горбова Х.Ф. Перспективи видобутку нафти і газу на українському шельфі Чорного і Азовського морів // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.7. – С. 102–107. Доступний з http://archive.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvntlu/22_7/102_Gor.pdf
5. Енергоресурси чорноморського шельфу: проблеми і перспективи освоєння. Волович О.О. Доступний з <http://chornomorka.com/archive/a-1164.html>, <http://chornomorka.com/archive/a-1176.html>
6. Калашников М. Странам, богатим нефтью и газом, грозит судьба инков, ацтеков и майя? / М. Калашников. [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://www.newsland.ru>
7. Шепард Ф. П., Морська геологія, пер. (переведення) з англ.(англійський), [2 вид-ва], Л., 1969.
8. Малюк Б.І., Бобров О.Б., Красножон М.Д. Надрокористування у країнах Європи і Америки: Довідникове видання. – К.: Географіка, 2003. – 197 с.: іл. 90. – Бібліогр: С. 196–197.
9. Основи економічної геології: Навч. посіб. для студ. геол. спец. вищ. навч. закл. освіти / М.М. Коржнев, В.А. Михайлов, В.С. Міщенко та ін. – К.: Логос, 2006. – 223 с.: іл. – Бібліогр: С. 218–222.